

TOTEM

Dorien Voskuil

uitgeverij Neckar | Noordwijkerhout

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zo nodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Elke gelijkenis met bestaande personen, gebeurtenissen, activiteiten, aangehaalde voorbeelden of namen van personen berust op louter toeval.

Eerste druk, september 2023

© 2023 Dorien Voskuil

Auteur: Dorien Voskuil

Redactie: Yfke van Vuurden, Marlies de Bruin

Grafische vormgeving: Villa Grafica

Opmaak: Uitgeverij Neckar

Foto cover: Shutterstock/DisobeyArt

Auteursfoto: Marloes Bosch

Drukker: Leesterheide-Grafisch

Uitgeverij Neckar, een imprint van LetterRijn

ISBN 9789493192775

U I T G E V E R I J
 NECKAR

www.uitgeverijneckar.nl

1.

XAVI

‘Ik – ben – je – moe – der – niet!’ bromt Xavi Hermanidez met dichtgeknepen ogen. Het is een oude grap tussen hen, maar vandaag is hij buitengewoon chagrijnig. Hij wacht op de piep, haalt diep adem en spreekt in: ‘Rosa, je moet me zo snel mogelijk terugbellen. Ik heb de indeling voor de expositie bijna klaar. Het wordt prachtig, maar ik moet je nieuwste beeld nu echt zien.’

Hij kijkt naar de poster op het grote computerscherm. Op A0-formaat zal de poster de aandacht trekken in de straten van Hamburg. Hij is klaar om te laten drukken, maar liever met foto van Rosa’s werk. ‘*Mi querida*, stuur me alsjeblieft een foto. Het promotiemateriaal moet maandag naar de drukker.’ En dan: ‘Als je me niet snel terugbelt, sta ik zondag bij je op de stoep!’

Het is een loos dreigement en hij weet het. Hij kan wel naar haar toe gaan en dat zal hij doen ook, maar Rosa laat zich niet opjagen. Net als hij de hoorn op de haak van de klassieke bakelieten telefoon legt, steekt zijn vrouw Juliëtte haar hoofd om de deur.

‘Dat hoorde ik, Xavi. Je bent veel te lief voor die vrouw. Schrap haar gewoon, dan is ze een volgende keer wel op tijd met haar werk.’ Zonder gedag te zeggen vertrekt ze. De knal van de voordeur die in het slot valt galmt door de hoge hal.

Hij staat op van zijn mahoniehouten, met leer ingelegde bureau en loopt heen en weer door zijn werkkamer. Natuurlijk kan hij prima besluiten om nu een *go* te geven voor het drukwerk en het persbericht. Hij is niet afhankelijk van Rosa.

Hij heeft genoeg kunstenaars onder zijn hoede. En ook genoeg mooi werk voor de openingsexpositie. Maar verdomme, hij wil weten wat er met haar aan de hand is.

Xavi pakt zijn mobiele telefoon op. Ook daarop nog steeds geen bericht van Rosa. Hij ziet dat hij haar mobiel de afgelopen paar uur al negen keer heeft gebeld. Neuroot! Hij probeert het nogmaals, maar krijgt weer de buitengebruikmelding. Die vrouw is ertoe in staat om het ding gewoon uit te zetten als ze ongestoord wil werken, denkt hij. Als ze morgen nog niet heeft gebeld zit er inderdaad niets anders op dan zondag die twee uur naar haar woonplaats Drebergen te rijden. Morgen al, hij gaat niet eens wachten tot zondag.

In de aanloop naar een nieuwe expositie is hij altijd onrustig; deze keer is het vele malen erger. Galerie Xavi is nog maar net verhuisd naar het nieuwe pand en zal volgende week heropenen. Hij wil nog een laatste check doen of het geheel Xavi-waardig is.

In de hal pakt hij zijn autosleutels van het haakje en kijkt in de grote spiegel. Hij aait over zijn buik, strijkt zijn haardos glad, drapeert een zijden sjaaltje om zijn nek en zet een hoed op. Tikje schuin. Hij roept naar Juliëtte dat hij naar de galerie gaat en bedenkt dan dat ze al weg is. Hij stapt naar buiten en trekt de voordeur behoedzaam achter zich dicht.

Bij binnenkomst loopt Xavi met twee treden tegelijk de gietijzeren wenteltrap op naar het kantoor. Hangt zijn hoed aan de kapstok, opent de laptop op zijn gloednieuwe bureau van glas en staal en checkt of hij nog nieuwe mail heeft. Van Rosa bijvoorbeeld. Niets. Hij gaat de trap weer af, die de verbinding vormt tussen de donkere, zware eikenhouten vloer van het open kantoor op de *entresuelo* en de gladde betonnen vloer van de expositieruimte. De restauratie van het industriële pand in de oude haven van Hamburg is eindelijk klaar en het

resultaat is magnifiek. Dat weet hij gewoon. De hoogte en de gladde witte muren, onderbroken door oude bakstenen en stalen elementen, vormen een subliem decor voor de moderne kunst die hij daar zal exposeren.

Hij stopt halverwege de trap, kijkt in het rond en ziet voor zich hoe de gasten zullen rondlopen in zijn Galerie Xavi. De grote daklichten die hij heeft laten plaatsen zorgen voor de perfecte lichtval op de kunstwerken. Hij loopt weer verder naar beneden, naar de gigantische schuifdeuren waardoor zijn gasten de galerie zullen binnenkomen. Zijn maag trekt samen bij de gedachte die deuren voor het eerst open te stellen. Zo moet een artiest zich bij een première voelen, vlak voordat die de bühne betreedt. Bloot.

Over elk aspect van deze expositie heeft hij nagedacht, elke centimeter kent hij, toch loopt hij de route nogmaals. Hij verplaatst zich in de bezoekers. Het lage muurtje, opgetrokken uit hetzelfde gladde, koele beton als de vloer, leidt de gasten naar rechts. Daar staan op grote, ruw eiken sokkels twee hardstenen beelden. Vervaardigd door Rosa. In al hun eenvoud grijpen de desolate figuren je naar de strot. Het oppervlak strak, de kleur diep donkergrijs, de massa loodzwaar, de lijnen messcherp. Hij voelt de pijn. Hoe krijgt ze dat toch telkens weer voor elkaar? Je kunt er niet omheen, iedereen zal direct aan staan.

Een stuk naar links, verspreid over de rechter wand, hangt een serie kleine schilderijen van een jonge kunstenaar uit Berlijn. Xavi loopt erlangs en komt wat dichterbij. Het gaat vanzelf. Ze hangen precies goed zo. Hij loopt verder, volgt de slingerende sporen van fietsbanden, in zwarte verf op de vloer afgedrukt. De drie fietsobjecten van een Nederlands-Kameroense kunstenaar vormen een wonderlijk gezelschap. Hij is meer dan tevreden dat het hem gelukt is deze werken naar Hamburg te halen. De ontwerpen, kunstig laswerk van oude materialen, roestig en glanzend, kronkelend en strak, nodigen uit om er op

je knieën bij te gaan zitten en alle details te bekijken. Als een klein jochie dat opeens weet dat hij uitvinder wil worden.

Dan het werk van Fatou. Hij bood haar het afgelopen jaar onderdak in de studio boven zijn oude galerie. Ook nu hij voor de zoveelste keer naar het werk kijkt voelt hij het intense effect. Hij vermoedt dat de figuur op de foto Fatou zelf is. Wist hij het maar zeker. Hij had erbij willen zijn. Haar glanzende huid vraagt om aanraking. Hij wil haar ruiken. Haar werk begrijpen, de emoties die erin verborgen liggen. Het baart hem zorgen, dat hij haar wil beschermen, haar vasthouden. Ligt het aan hem, of zou iedereen hiervan van slag raken? Hij rukt zich los van Fatou.

Xavi loopt weer naar boven en laat zich vallen op de bureaustoel. De expositie zal uitzonderlijk goed lopen. Hij ziet de lovende recensies al voor zich. En hij gaat goede zaken doen. Hij weet het zeker. Waarom kan hij zich dan niet verheugen op de opening, in aanwezigheid van de kunstenaars en het publiek? Hij is altijd zenuwachtig voor een opening, maar dit is anders. Hoe overtuigd hij ook is van de hoge kwaliteit, hij voelt dat er iets gaat gebeuren. Met een steen in zijn maag verlangt hij naar de dag dat het voorbij is.

Xavi komt aan bij Rosa's huis en zet zijn auto stil aan het begin van de oprit. Hij weet direct dat ze er niet is. Haar Land Rover staat op de gebruikelijke plek en toch voelt het er verlaten aan. Opeens onzeker blijft hij in de auto zitten en denkt na over wat te doen. Hij is al lang niet bij Rosa thuis geweest. Maanden, misschien meer dan een jaar. Maar hij kent haar door en door. Al die uren die hij bij haar doorbracht, in haar atelier buiten, of op zolder. Rosa aan het werk, hij met een paar kranten op schoot. Hij keek altijd graag naar haar, een paar flessen rode wijn tussen hen in, af en toe een gesproken woord, verder niets. Hoe komt het dat dat al zo lang geleden is?

Hij besluit eerst haar buitenatelier te checken. Hij loopt over de oprit langs het huis om de tuin in te gaan, maar blijft abrupt staan bij de hoek van het huis. Waar ooit een lelijk terras van grindtegels was, is nu een grote veranda. *Dios mío, Rosa, wat is hier gebeurd?* Hij ziet direct de massieve totempaal in het midden van de veranda. Wat heeft dit te betekenen? Hij wil er nu niet over nadenken, moet haar eerst vinden.

Xavi rent de tuin door naar het buitenatelier, rukt de deur open. Ze is er niet. Hij rent terug naar het huis en stormt de paar treden van de nieuwe veranda op. Bij de achterdeur stopt hij, buiten adem. Hij telt drie ademhalingen en voelt aan de deurklink. Op slot. Ze doet nooit deuren op slot. Hij loopt snel terug naar het buitenatelier. Van binnenuit betast hij de bovenkant van het deurkozijn tot hij de sleutel voelt. Hij gaat het huis binnen en dwingt zichzelf rustig te blijven. Opent de deur naar de keuken. Die ziet er opgeruimd uit. Rosa is niet netjes. De zitkamer, de hal en het kantoor; idem dito. Bij de kelderdeur twijfelt hij, natuurlijk is ze daar niet. Toch daalt hij een paar treden af en bukt zich om te kijken. Dan kan hij zich niet meer inhouden en rent de trap naar de eerste verdieping op.

‘Rosa! Rosa, ben je daar?’

Hij voelt dat ze er niet meer is. De kamers zijn helemaal leeg. Geen bed, geen kast, niets. Was dat altijd al zo? Hij kijkt naar de steile zoldertrap en klimt langzaam omhoog, het hart in de keel. In haar zonverlichte atelier ziet hij in één oogopslag dat ze ook daar niet is. En al even niet geweest, nergens werk in uitvoering. Hij draait zich om, de laatste deur. Hij weet dat daarachter de rommelzolder is. Met zijn hand op de deurklink ademt hij in. En weer uit. Nog een ademteug en hij duwt de deur open. Ze is er niet. Het staat er nog steeds vol spullen van de vorige bewoners, van Rosa’s moeder en van Rosa uit haar kindertijd. Hier is niets veranderd. Toch weet hij met zekerheid dat ze niet zomaar even weg is. Ze is vertrokken.

Terug beneden loopt hij de veranda op. Hij sluit de deur achter zich en leunend tegen de achtergevel kijkt hij naar de totempaal. Rosa's werk is rauw, hard en straalt pijn uit. Deze totempaal is glad, rond en zacht. Hoe kan het? Rosa heeft nog nooit zoiets gemaakt. En toch is het onmiskenbaar van Rosa's hand. Hij schudt zijn hoofd en kijkt er een tijdje naar. Nooit eerder heeft hij Rosa's werk geassocieerd met liefde en warmte. Hij laat zich met zijn rug tegen de muur op de houten vloer zakken. Tranen branden achter zijn ogen.

Zijn hand tast naar zijn borstzak en pakt een cigarillo uit het doosje.

Rosa Schmitz, je hebt je hele leven kunst gemaakt omdat je vindt dat je de wereld wat te vertellen hebt. Als je dat niet doet is je pijn zinloos, vind jij. Maar dit is je eigen achtertuin. Voor wie heb je dit gemaakt? Wat heeft dit te betekenen?

Langzaam blaast hij de rook uit.

Hij staart naar het meer, half verscholen achter de bomen aan het einde van de lange tuin, en zegt hardop: 'Ik weet niet waar je bent en wat er met je aan de hand is, mi querida, maar ik hoop dat je gewoon weer eens ergens op de wereld naar de horizon zit te turen.'

Na drie halen drukt hij het sigaartje weer uit op de houten vloer van de veranda en staat op. 'En bedankt hè, dat je het even liet weten!'

2.

KARLIJN

Karlijn Zomers zit in de trein op weg naar huis. Ze staart uit het raam naar de voorbijrazende bebouwing tussen Utrecht en Amsterdam, en mijmert over de studiedag die in het teken stond van nieuwe didactiek. Het was behalve een interessante dag ook een dag met gelijkgestemden. Ze sprak oud-studiegenoten, ontmoette nieuwe mensen en lunchte met mevrouw De Ruijter. Die feliciteerde haar en benadrukte nog eens hoeveel vertrouwen ze in haar als nieuwe schooldirecteur had. Ze bespraken hoe mevrouw De Ruijter haar de komende maanden zou inwerken. Die vrouw waakte als een kloek, niet alleen over de kinderen, maar ook over de leerkrachten.

Terwijl de trein voortdendert denkt Karlijn aan haar vader. Ze is van haar stuk gebracht. De schuld van mevrouw De Ruijter. Die had het gesprek opeens op Karlijns vader gebracht, terwijl Karlijn niet eens wist dat ze haar vader had gekend. Mevrouw De Ruijter vond dat als ze maar de helft van de kwaliteiten van haar vader heeft, ze al een goede directeur zal worden. En dat ze ontzettend op hem lijkt, zowel in uiterlijk als in karakter. Dat haar vader, hoewel jonger dan mevrouw De Ruijter, een voorbeeld voor haar was geweest. En hoe eeuwig zonde het was dat hij zo jong overleed. Alsof zij dat niet wist! Karlijn had zich geëxcuseerd, was opgestaan en snel naar een volgende presentatie gegaan. Maar ze kon zich niet meer concentreren. Zachtjes had ze de zaal verlaten en was ze vertrokken.

Ze denkt al lang niet meer elke dag aan haar vader. Gelukkig maar. Als ze het wel doet voelt ze zich alleen. Hij was haar held en haar maatje en ze mist hem al twaalf jaar.

Wat zou hij ervan gevonden hebben? Zou hij denken dat ik het kon? Zou hij trots zijn? Of zou hij het afraden vanwege het harde werken? Was hij er nog geweest als hij minder hard had gewerkt? Waarom heeft hij niet langer gevochten om te blijven? Waarom liet hij met schijnbaar weinig moeite het leven los? Waarom liet hij ons los? Hoe kon dat zo gemakkelijk voor hem zijn?

Door de veel te luide intercom kondigt een conducteur station Amsterdam Amstel aan. Ze schrikt ervan, maar het doet ook de kramp in haar opgetrokken schouders wegebben. Ze zucht. Op het mobieltje in haar hand ziet ze twee sms'jes van Robert.

ROBERT

Hoe laat ben je thuis?

Je hebt een brief van een of andere notaris. Niet de onze.

Wat kan dat nou weer zijn? Ze kijkt naar haar spiegelbeeld in het vieze raam. Ben jij een directeur in spe? Haar steile, blonde haar valt in een soepele bob langs haar gezicht. Gewoonlijk ziet ze er jong uit voor haar leeftijd, nu tweeënveertig. Maar haar groene ogen staan flets, meer lichtbruin dan groen. Ze is moe. Ze weet het niet. Dan kijkt ze weer naar haar telefoon en stuurt een sms'je terug.

KARLIJN

O, oké. Net voorbij Amstel, zie je straks X

3.

XAVI

In gedachten is hij nog bij het promotiemateriaal dat hij zojuist, samen met de ontwerper, definitief heeft gemaakt. Hij steekt zijn sleutel in het slot en doet de voordeur open. Op de bijzettafel in de hal ligt de post. Lopend naar zijn werkkamer kijkt hij het stapeltje door. Met de envelop van een notaris in de hand gaat hij aan zijn bureau zitten, de rest gooit hij in het postbakje. Hij opent de envelop: een brief met een watermerk, plus een kleine envelop. Hij scant de inhoud van de brief. Het kippenvel is direct daar. Rosa Schmitz? Overlijden? Nalatenschap? Hij dwingt zichzelf langzaam te lezen.

Geachte heer Hermanidez,

Op schriftelijk vastgelegd verzoek van mevr. Rosa Schmitz breng ik u, als haar zaakwaarnemer en de beheerder van haar kunstwerken, op de hoogte van haar recente overlijden op 27 januari 2012, en haar wensen ten aanzien van een deel van haar nalatenschap.

Ijskoud is hij, zijn vingertoppen wit. Hij voelt zijn hart tekeergaan. Hoezo, Rosa's overlijden? Dat kan toch niet waar zijn? Dood? Maar hij weet dat het waar is. Dat is wat hij voelde toen hij in haar huis was. Daarom voelde het zo leeg. Hij leest verder.

In het testament, opgesteld op 15 oktober 2011, is vastgelegd dat alle kunstwerken die op dit moment tentoongesteld worden in uw galerieën in Hamburg, Duitsland en Den Haag,

Nederland, alsmede alle kunstwerken onder uw beheer opgeslagen in Hamburg, Duitsland en Amsterdam, Nederland, en alle werken (ook niet gereed werk) aanwezig in de woning en ateliers van mevr. Schmitz, worden nagelaten aan de bij testament opgerichte stichting Morgenstern Foundation.

Een testament van een paar maanden geleden? Wist ze dat ze doodging? Waarom heeft ze niets gezegd?

In haar testament heeft mevr. Schmitz de wens uitgesproken dat u als secretaris zitting neemt in het stichtingsbestuur en in die rol het beheer over al haar kunstwerken blijft voeren. In het geval u wilt afzien van zitting name in het stichtingsbestuur vervallen ook uw rechten met betrekking tot het beheren en exposeren van de werken van mevr. Schmitz.

Hoe haalt ze het in haar hoofd? Waarom? Waarom mocht ik het niet weten?

Ik nodig u graag uit een afspraak te maken om op kantoor het testament in te zien en een en ander door te spreken.

Hoogachtend, mr. Grünich, notaris te Oldenburg

Met trillende handen opent hij de kleine envelop.

Lieve Xavi,

Ik weet dat je nu boos op mij bent, maar ik kan dit niet anders dan alleen doen. Je vertrouwen en vriendschap waren voor mij van onschatbare waarde. Ik dank je daarvoor. Zorg alsjeblieft goed voor mijn werken. Het ga je goed.

Groet, Rosa

Hij staat op, zijn bureaustoel rolt naar achteren over het mahonie visgraatparket. Een schop tegen de metalen prullenmand doet het ding met veel kabaal door de kamer rollen. Hij leest het kaartje nog eens en gooit het dan met een wild gebaar op zijn bureau. Boos? Hij is laaiend. *Jesucristo*, Rosa! Hij loopt naar het raam. Met gesloten ogen leunt hij naar voren, voorhoofd tegen het glas. Dood. Hij zet zich af en laat zich zachtjes in de grote fauteuil zakken. Minstens een uur zit hij daar. Gedachten, herinneringen en vragen zweven door zijn hoofd.

‘Schat, kom je eten?’ Juliëtte staat in de deuropening en kijkt naar hem. ‘Ach Xavi, wat is er met je?’

‘Rosa,’ zegt hij alleen maar.

Ze kijkt hem verbaasd aan. ‘Wat is er met Rosa?’

‘Dood,’ is het enige wat hij kan uitbrengen.

Juliëtte kijkt om zich heen en ziet de chaos op de vloer. Ze zet de prullenbak weer op zijn plek, raapt de rommel op en gooit het terug in de prullenbak. Haar oog valt op de brief en het kaartje. Ze pakt ze op en kijkt hem vragend aan. Hij knikt. Staand bij het bureau leest ze. Ze gaat achter hem staan, legt haar handen op zijn schouders en kust zijn kruin.

Na een tijdje draait ze zijn stoel. Ze steekt haar handen naar hem uit om hem uit de stoel te trekken. Hij laat haar begaan. Als hij staat, kijkt hij haar aan en ziet de tranen in haar ogen.

‘Waarom huil je? Je hebt Rosa nooit gemogen,’ zegt hij.

Juliëtte is even stil. ‘Niet waar. Ik vond haar moeilijk. Maar ik vind het erg voor jou. Wist je dat ze ziek was?’

‘Ik weet niet eens of ze ziek was.’

‘Wat bedoel je, denk je dat ze zelfmoord heeft gepleegd?’

‘Nee, natuurlijk niet!’ Hij doet een stap naar achteren en laat haar handen los. ‘Daar was ze veel te sterk voor. Ze zal ziek zijn geweest. Maar waarom heeft ze me dan niets verteld? Over

dat ze ziek was, of over die stichting, of over hoe ze verdomme wil dat ik op haar werk pas?’

‘Bel morgen die notaris, die kan je vast meer vertellen.’

‘Ja, zal ik doen.’ Xavi staart wat voor zich uit en kijkt dan op zijn horloge. ‘Verdomme, ik had vandaag de drukker moeten bellen over de posters.’

‘Joh, morgen is er weer een dag. Je moet het laten bezinken. Nadenken over hoe je het publiek wilt informeren over Rosa.’

‘Ik kan het gewoon niet geloven. Dat ze er zomaar niet meer is. En waarom moet ik secretaris worden van die stichting?’

‘Nou ja, je was toch ook haar zaakwaarnemer.’ Juliëtte kijkt hem met opgetrokken wenkbrauwen aan. ‘En veel familie of vrienden had ze niet, toch?’ Ze legt haar hand tegen zijn wang. ‘Misschien omdat je haar oudste en enige vriend was?’

Hij antwoordt meer tegen zichzelf dan tegen Juliëtte. ‘Ik betwijfel of ze mij echt als vriend zag ...’

Klokslag negen uur belt Xavi met de notaris. De telefoon gaat drie keer over en wordt dan opgenomen door notaris Grünich zelf.

‘Goedemorgen, u spreekt met Xavi Hermanidez. Ik heb gisteren uw brief ontvangen over het overlijden van Rosa Schmitz.’

‘Gecondoleerd, Herr Hermanidez. Het spijt mij dat u op deze wijze kennis moest nemen van haar overlijden.’

De woorden zijn vriendelijk genoeg, maar door de monotone stem klinken ze Xavi ongemeend in de oren.

‘Vertelt u mij alstublieft wat er met haar is gebeurd is,’ dringt Xavi aan.

De notaris antwoordt kortaf. ‘Ik weet niet veel, maar ik zal u vertellen wat mij binnen mijn bevoegdheden gepast lijkt, Herr Hermanidez.’

‘Graag,’ antwoordt Xavi en hij probeert vriendelijk te klinken.

‘Frau Schmitz kwam hier een maand of vier geleden. Ze ver-

telde mij dat ze ernstig ziek was, alleenstaand en zonder familie, en dat ze daarom haar testament wilde opstellen.’

De notaris doet kort uit de doeken hoe hij in overleg met Rosa het testament en de statuten voor de stichting heeft opgesteld. Xavi vraagt ongeduldig door. Juliëtte zit tegenover hem aan tafel en maant hem met een handgebaar rustig te blijven.

‘Onlangs was Frau Schmitz hier voor het laatst,’ vertelt de notaris. ‘Ze oogde zeer ziek en verzwakt, maar was mentaal nog net zo scherp als de keren daarvoor. Deze laatste keer overhandigde ze mij de persoonlijke boodschap aan u. En ze bracht een wijziging aan in het stichtingsbestuur.’

Xavi knijpt in zijn voorhoofd. ‘Ik begrijp er niets van, is de stichting de enige erfgenaam?’

‘Ik kan niet in detail treden over alle onderdelen van het testament. Maar nee, naast de stichting is één andere erfgenaam benoemd.’

‘Wie is dan die erfgenaam? En wie zitten nog meer in het bestuur?’

‘Zoals ik zei, Herr Hermanidez, dat kan ik u niet nu en niet telefonisch mededelen. Als de andere erfgenaam de nalatenschap heeft aanvaard kunt u gedrieën, als stichtingsbestuur, kennismaken. Indien gewenst kan die afspraak hier op kantoor plaatsvinden, zodat ik de statuten met u kan doornemen.’

Xavi is stil en staart voor zich uit, dwars door Juliëtte heen. Hij schrikt op als aan de andere kant van de lijn de stem van de notaris weer klinkt.

‘Heeft u nog andere vragen op dit moment, Herr Hermanidez?’

‘Nee. Ja, toch, hoe ... hoe ... Weet u onder welke omstandigheden Rosa gestorven is?’

‘Nee, het spijt mij, Herr Hermanidez, dat weet ik niet. Ik weet alleen dat Frau Schmitz op 27 januari jongsliden is overleden in Oldenburg en op 30 januari is gecremeerd.’

‘O.’

‘Mijn oprechte deelneming, Herr Hermanidez. Ik wens u sterkte. Te zijner tijd zal ik contact opnemen over het stichtingsbestuur.’

Ze zeggen elkaar gedag.

Juliëtte schenkt zwijgend nog een keer koffie in.

‘Ziek, Juliëtte, Rosa was ziek. Meer weet hij niet, of zegt hij niet.’

‘Wil je meer weten? Misschien kunnen we uitzoeken waar ze stierf. Misschien lag ze in een ziekenhuis? Dan weet een arts hoe het is gegaan. Wil je dat, Xavi? Dan zal ik je helpen.’

Voor het eerst sinds hij de vorige avond las over Rosa’s dood kijkt hij Juliëtte echt aan. Hij ziet medeleven in haar helderblauwe ogen. ‘Dank je, *cariño*, maar ik denk het niet. Als ze dat wilde had ze het mij zelf wel verteld.’